S. FREUD

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἱπποκράτους 34 — Ἀθῆνα

£ 8

Ἐπιστημονικὴ καὶ Φιλοσοφικὴ Βιβλιοθήκη

8

S. FREUD

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΣΤΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΧΑΡ. ΔΑΡΔΑΝΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 34 — ΑΘΗΝΑ ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1940

Εἶχα ἐρωτηθῆ, γιατὶ δὲ χρησιμοποιοῦμε τὴν ἄμεση ὑποβολὴ στὴν ἀναλυτικὴ ψυχοθεραπεία, ἀφοῦ ἀναγνωρίζουμε, πῶς ἡ ἐπίδρασή μας πάνω στὸν ἄρρωστο στηρίζεται κατ' ἀνάγκη στὴ μεταβίβαση, δηλαδὴ στὴν ὑποβολή. Μάλιστα ἐκφράστηκαν καὶ ἀμφιβολίες ὡς πρὸς τὴ πρωτοτυπία τῶν ἀνακαλύψεων τῆς ψυχανάλυσης ἀφοῦ σ' αὐτὲς ἡ ὑποβολὴ κατέχει τὴ πρώτη θέση.

Εἶχα ὑποσχεθῆ ν' ἀπαντήσω σὲ κάθε λεπτομέρεια.

Ἡ ἄμεση ὑποβολή, εἶναι ἡ ὑποβολὴ ποὺ στρέφεται ἐνάντια στὴν ἐκδήλωση τῶν συμπτωμάτων, εἶναι ἡ πάλη μεταξὺ τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῶν αἰτιῶν τῆς νοσηρῆς κατάστασης. Καταφεύγοντας στὴν ὑποβολὴ δὲν ἔχετε ν' ἀπασχοληθῆτε μὲ τὶς αἰτίες τῆς νοσηρῆς κοτάστασης, ἔχετε μονάχα τὴν ἀπαίτηση —ἀπ' τὸν ἄρρωστο—νὰ τὴν ἐκδηλώση σὲ συμπτώματα. Λίγο ἐνδιαφέρει τότε ἂν ὁ ἄρρωστος θὰ ὑπνωτισθῆ ἢ ὄχι. Μὲ τὴ συνειθισμένη του διορατικότητα ὁ Bernheim εἶχε ἄλλοτε παρατηρήσει, πὼς ἡ ὑποβολὴ ἀποτελεῖ στοιχεῖο ἀπαραίτητο τοῦ ὑπνωτισμοῦ. Ἡ ὕπνωση αὐτὴ καθαυτὴ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὑποβολῆς. Μιὰ κατάσταση ποὺ ἔχει ὑποβληθεῖ. Προτιμοῦσε μόνο νὰ χρησιμοποιῆ τὴν ὑποβολὴ χωρὶς νὰ ὑποβάλη τὸν ἄρρωστο σὲ ὕπνωση, τὴ θεωροῦσε ἱκανὴ νὰ δώση τὰ ἴδια ἀποτελέσματα μὲ τὴν ὑποβολὴ σὲ κατάσταση ὕπνωσης.

Στὸ ζήτημα αὐτὸ τί σᾶς ἐνδιαφέρουν περισσότε-

ρο, τὰ πορίσματα τῆς πείρας ἢ οἱθεωρητικὲς ἀντιλήψεις;

Ἂς ἀρχίσουμε ἀπ' τὰ πρῶτα. Ὑπῆρξα μαθητὴς τοῦ Bernheim καὶ παρακολούθησα τὶς παραδόσεις του στὸ Nancy στὰ 1899 καὶ ἔκαμα μετάφραση στὰ γερμανικά, τοῦ βιβλίου του γιὰ τὴν ὑποβολή. Εἶχα ἐπὶ ἀρκετὰ χρόνια ἐφαρμόσει τὴ θεραπεία μὲ τὸν ὑπνωτισμό, στὴν ἀρχὴ μὲ τὴν ἐπιδίωξη τῆς ἀπαγόρευσης ὡρισμένων πραγμάτων μέσον αὐτοῦ καὶ κατόπι γιὰ τὴν ἐξέταση τοῦ ἀρρώστου.

Μὲ τὴ μέθοδο τοῦ Breuer. Ἔχω λοιπὸν ἀρκετὴ πεῖρα γιὰ νὰ μπορῶ νὰ μιλήσω γιὰ τ' ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας εἴτε μὲ τὸν ὑπνωτισμό, εἴτε μὲ τὴν ἁπλὴ ὑποβολή. Ἂν σύμφωνα μ' ἕνα παληὸ ἰατρικὸ ρητό, ἡ ἰδεωδέστερη θεραπευτικὴ εἶναι αὐτὴ ποὺ ἐπιδρᾶ γρήγορα, μ' ἀσφάλεια, καὶ δὲν εἶναι παράλληλα δυσάρεστη στὸν ἄρρωστο ἡ μέθοδος τοῦ Bernheim ἀνταποκρίνεται στοὺς δύο τοὐλάχιστον ἀπ' τοὺς ὅρους αὐτούς. Μποροῦσε νὰ τεθῆ σ' ἐφαρμογὴ σύντομα, πολὺ πιὸ σύντομα ἀπ' τὴν ἀναλυτικὴ μέθοδο χωρὶς νὰ ὑποβάλη τὸν ἄρρωστο στὸν παραμικρὸ κόπο, χωρὶς νὰ τοῦ προκαλῆ τὴν παραμικρὴ διατάραξη. Θὰ ἦταν γιὰ τὸν γιατρὸ μονότονο νὰ καταφεύγη σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις στὶς ἴδιες μεθόδους, στὴν ἴδια διαδικασία γιὰ νὰ ἐξαλείψη τὰ συμπτώματα χωρὶς νὰ πληροφορηθῆ τίποτα γιὰ τὴ σημασία καὶ τὴ σπουδαιότητά τους. Ἦταν μιὰ ἐργασία τέλεια μηχανικὴ ποὺ δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἐπιστημονικὸ ποὺ ὑπενθύμιζε τὴ μαγεία, τὸν ἐξορκισμό, τὴ ταχυ-

δακτυλουργία. Γινότανε γιατὶ τὸ συμφέρον τοῦ ἄρρωστου ἀπαιτοῦσε κἄτι νὰ γίνη.

Ἀπ' τὴν ἐργασία αὐτὴ ἔλειπεν ὁ τρίτος ὅρος, καὶ δὲν ἦταν ἀπὸ κάθε ἄποψη βέβαια τ' ἀποτελέσματά της. Σ' ἄλλους ἦταν ἐκείνη ποὺ ταίριαζε, σ' ἄλλους ὄχι, σ' ἄλλους ἦταν ἀποτελεσματικοτάτη, σ' ἄλλους ἐλάχιστα ἀποτελεσματική, κι' αὐτὸ χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ ξέρουμε τὴν αἰτία. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἦταν πιὸ δυσάρεστο ἀπ' τήν ἀβεβαιότητα αὐτὴ ἦταν ἡ ἀστάθεια τῶν ἀποτελεσμάτων. Μαθαίναμε σὲ λίγο καιρὸ τήν ὑποτροπὴ τῆς ἀρρώστειας ἢ τὴν ἀντικατάστασή της ἀπὸ μίαν ἄλλη. Μπορούσαμε νὰ καταφύγουμε καὶ πάλι στὴν ὕπνωση, ἀλλὰ ἡ πεῖρα μᾶς κάμνει ἐπιφυλακτικοὺς στὸ ζήτημα τῆς συχνῆς προσφυγῆς στὴν ὕπνωση, κινδυνεύουμε νὰ ἐξαφανίσουμε τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ ἄρρωστου καὶ νὰ γεννήσουμε σ' αὐτὸν τὴν συνήθεια ὅπως συμβαίνει στοὺς ναρκομανεῖς. Ἀλλὰ ἀκόμα καὶ στὶς περιπτώσεις τὶς σπάνιες εἶναι ἡ ἀλήθεια—πῶς εἴχαμε ὕστερα ἀπὸ προσπάθειες μιὰ πλήρη καὶ μόνιμη ἐπιτυχία—ἀγνοούσαμε τὶς συνθῆκες τοῦ εὐνοϊκοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος. Εἶδα κἄποτε νὰ ξαναπαρουσιάζεται, ὅπως ἦταν πρὶν μιὰ πολὺ σοβαρὰ περίπτωση ποὺ εἶχα κατορθώσει νὰ ἐξαλείψω μὲ τὸν ὑπνωτισμὸ ὕστερα ἀπὸ μιὰ σύντομη θεραπεία. Ἡ ὑποτροπὴ αὐτὴ ἐκδηλώθηκε σὲ μιὰ περίοδο ποὺ ἡ ἄρρωστη ἄρχισε νὰ μοῦ δείχνη ἀντιπάθεια. Ἐπέτυχα μιὰ νέα θεραπεία πληρέστερη ὅταν τὰ αἰσθήματά της γιὰ μένα ἔγιναν φιλικώτερα, ἐκδηλώθηκε ὅμως τρίτη ὑποτροπή, ὅταν ἡ ἄρρωστη πῆρε καὶ πάλι ἐχθρικὴ ἀπέναντί μου

στάση. Μιὰ ἄλλη ἄρρωστη ποὺ εἶχα κατορθώσει πολλὲς φορὲς ν' ἀπαλλάξω ἀπ' τὶς νευρικές της κρίσεις μὲ τὸν ὑπνωτισμό, κρεμάστηκε ξαφνικὰ στὸ λαιμό μου, ἐνῶ τὴν περιποιούμαστε κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς ἐξαιρετικὰ ἔντονης κρίσης. Ἀνάλογα γεγονότα μᾶς ὑποχρεώνουν—θέλοντας καὶ μὴ νὰ θέσουμε τὸ ζήτημα τῆς φύσης καὶ τῆς προέλευσης τῆς ὑποβολῆς.

Τὰ πειράματά μας εἶναι σχετικά. Μᾶς ἀποδείχνουν πῶς ἐγκαταλείποντας τὴν ἄμεση ὑποβολὴ δὲ χάνουμε κἄτι τὸ ἀπαραίτητο.

Ἐπιτρέψατέ μου τώρα νὰ διατυπώσω μερικὲς ἀντιλήψεις πάνω στὸ ζήτημα αὐτό. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεραπείας μὲ τὸν ὑπνωτισμό, δὲν ὑποβάλλει τὸν ἄρρωστο καὶ γενικὰ τοὺς πάσχοντας παρὰ σὲ μιὰ ἐλάχιστη προσπάθεια. Ἡ θεραπευτικὴ αὐτή, προσαρμόζεται θαυμάσια μὲ τὴν ἀντίληψη τῶν νευρώσεων, ποὺ ἐπικρατεῖ στοὺς περισσότερους ἱστορικοὺς κύκλους. Ὁ γιατρὸς λέγει στὸν νευρασθενῆ «Δὲ σᾶς λείπει τίποτε, καὶ ὅτι αἰσθάνεσθε δὲν εἶναι παρὰ μιὰ κατάσταση νευρικῆς φύσης καὶ μπορεῖ μὲ λίγα λόγια καὶ σὲ λίγο καιρὸ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὶς διαταράξεις». Ἡ πλατειὰ ὅμως ἀντίληψή μας, ἀρνεῖται νὰ παραδεχθῆ πῶς μποροῦμε μὲ μιὰ μικρὴ προσπάθεια νὰ κινητοποιήσουμε ἕνα ὄγκο, μὲ τὴν ἁπλὴ καὶ μόνη προσπάθεια χωρὶς τὴ βοήθεια τῶν εἰδικῶν μέσων. Στὸ βαθμὸ ποὺ οἱ συνθῆκες μποροῦν νὰ συγκριθοῦν, ἡ πεῖρα μᾶς ἀπόδειξε πὼς τόσο στὶς νευρώσεις ὅσο καὶ στὴ μηχανικὴ δὲ μπορεῖ νὰ σταθῆ ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς δουλειᾶς. Γνωρίζω μολαταῦτα

πῶς τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπρόσβλητο καὶ πῶς ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἄλλες ὄψεις. Οἱ γνώσεις ποὺ ἀποκτήσαμε χάρη στὴ ψυχανάλυση, μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ περιγράψουμε περίπου ἔτσι τὶς διαφορὲς ποὺ ὑπάρχουν, μεταξὺ τῆς ὑπνωτικῆς ὑποβολῆς καὶ τῆς ψυχαναλυτικῆς ὑποβολῆς. Ἡ ὑπνωτικὴ ὑποβολὴ ζητεῖ νὰ καλύψη καὶ νὰ φορέση μάσκα σὲ κἄτι μέσα στὴ ψυχικὴ ζωή, ἡ ἀναλυτικὴ θεραπευτικὴ ἀντίθετα νὰ τὸ γυμνώση, νὰ τὸ φανερώση, νὰ τὸ ἀπομακρύνη. Ἡ πρώτη εἶναι σἂν ἕνας κοσμητικὸς τρόπος ἐνέργειας, ἡ δεύτερη μοιάζει μὲ χειρουργικὴ ἐπέμβαση. Ἡ μιὰ χρησιμοποιεῖ τὴν ὑποβολὴ γιὰ ν' ἀπαγορεύση τὰ συμπτώματα, ἰσχυροποιεῖ τὶς αἰσθήσεις, ἀλλὰ ἀφήνει ἀναλλοίωτες τὶς λειτουργίες ποὺ πρωτοστάτησαν στὴ δημιουργία τῶν συμπτωμάτων. Ἀντίθετα ἡ ἀναλυτικὴ θεραπευτικὴ ὅταν βρίσκεται μπροστὰ στὶς συγκρούσεις ποὺ γέννησαν τὰ συμπτώματα, ζητεῖ νὰ φθάση μέχρι τὴ ρίζα καὶ χρησιμοποιεῖ τὴν ὑποβολὴ γιὰ νὰ τροποποιήση σύμφωνα μὲ τὴν ἔννοια ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴν ἐξέλιξη τῶν συμπτωμάτων.

Ἡ θεραπεία μὲ τὸν ὑπνωτισμὸ ἀφήνει τὸν πάσχοντα ἀργὸ καὶ ἀμετάβλητο καὶ φυσικὰ ἐπίσης χωρὶς ἱκανότητα ν' ἀντισταθῆ σὲ μιὰ νέα αἰτία νοσηρῆς διατάραξης. Ἡ ἀναλυτικὴ θεραπευτικὴ ἐπιβάλει στὸ γιατρὸ καὶ στὸν ἄρρωστο σκληρὲς προσπάθειες ποὺ τείνουν νὰ ὑπερνικήσουν τὶς ἐσωτερικὲς ἀντιστάσεις. Ὅταν οἱ ἀντιστάσεις αὐτὲς ὑπερνικηθοῦν, ἡ ψυχικὴ ζωὴ τοῦ ἀρρώστου μεταβάλλεται κατὰ ἕνα τρόπο μόνιμο, ἀνέρχεται σ' ἕνα ἀνώτερο

βαθμό ἐξέλιξης καὶ προστατεύεται ἀπὸ κάθε νέα παθογόνο δυνατότητα. Ἡ ἐργασία αὐτὴ πάλης ἐνάντια στὶς ἀντιστάσεις ἀποτελεῖ τὸ κύριο ἔργο τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ βαρύνει τὸν ἄρρωστο τὸν ὁποῖον ὁ γιατρὸς ἔρχεται νὰ ἐνισχύση μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὑποβολῆς, ἐργαζόμενος κατὰ τρόπο νὰ ποῦμε προστατευτικό. Δικαιολογοῦμαι νὰ πῶ πῶς ἡ ψυχαναλυτικὴ θεραπεία εἶναι ἕνα εἶδος προπαίδευσης.

Πιστεύω πῶς σᾶς ἔδωσα νὰ καταλάβετε σὲ τὶ διαφέρει ὁ δικός μας τρόπος ἐφαρμογῆς τῆς ὑποβολῆς γιὰ θεραπευτικοὺς σκοπούς, ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ εἶναι ὁ μόνος δυνατὸς στὴν ὑπνωτικὴ θεραπεία, χάρη στὴ μεταβολὴ τῆς ὑποβολῆς σὲ μεταβίβαση εἶσθε σὲ θέση νὰ καταλάβετε τὶς αἰτίες τῆς ἀστάθειας αὐτῆς ποὺ μᾶς ἔκαμε τόση ἐντύπωση στὴν θεραπεία μὲ τὸν ὑπνωτισμό. Στὴν ἀναλυτικὴ θεραπεία μποροῦμε νὰ παρακολουθοῦμε, τὴν ἐξέλιξή της ὡς τὴ τελευταία ἐκδήλωση ὡς τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα.

Στὴν ἐφαρμογὴ τῆς ὕπνωσης ἐξαρτόμαστε ἀπ' τὴ κατάσταση καὶ τὸ βαθμὸ τῆς ἱκανότητας μεταβίβασης ποὺ παρουσιάζει ὁ ἄρρωστος, χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ ἐξασκήσουμε τὴ παραμικρὴ ἐπίδραση πάνω στὴν ἱκανότητα αὐτή.

Ἡ μεταβίβαση στὸ ἄτομο ποὺ πρόκειται νὰ ὑπνωτισθῆ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀρνητικὴ ἢ ὅπως συχνώτερα συμβαίνει ἀμφίρροπη, τὸ ὑποκείμενο μπορεῖ ἀπὸ ἰδιαίτερους λόγους νὰ εἶναι προφυλαγμένο ἀπὸ τὴ μεταβίβαση, γι' αὐτὸ τὸ λόγο δὲν ξέρουμε τίποτε. Μὲ τὴ ψυχανάλυση δουλεύουμε πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἴδια

μεταβίβαση, ἀπομακρύνουμε ὅτι ἀντιτίθεται σ' αὐτή, κατευθύνουμε πρὸς τὸ μέρος μας τὸ μέσο μὲ τὴ βοήθεια ποὺ θέλουμε νὰ ἐνεργήσουμε. Θ' ἀποκτήσουμε ἔτσι τὴ δυνατότητα νὰ βγάλουμε κι' ἄλλο κέρδος ἀπ' τὴ δύναμη τῆς ὑποβολῆς ποὺ γίνεται ἁπαλὴ στὰ χέρια μας, δὲν εἶναι ἄρρωστος μόνο ποὺ ὑποβάλλεται ὅτι τοῦ ἀρέσει, ἐμεῖς κατευθύνουμε τὴν ὑποβολή του στὸ βαθμὸ ποὺ κατὰ ἕνα γενικὸ τρόπο εἶναι ἐπιδεκτικὸς στὴν ἐπίδρασή της.

Ἐκεῖνο ποὺ εἶναι χρήσιμο στὴ θεραπευτικὴ εἶναι βλαβερὸ στὴν ἀναζήτηση. Αὐτὴ εἶναι μιὰ μομφὴ ποὺ ἀπευθύνουνε συχνώτερα στὴ ψυχανάλυση καὶ πρέπει νὰ συμφωνήσω, πῶς, μολονότι εἶναι λανθασμένη δὲ μπορῶ νὰ τὴ παραμερίσω θεωρῶντας τη παράλογη. Ἀλλὰ ἂν ἦταν δικαιολογημένη, δὲ θὰ ἔμεινε ἀπὸ τὴ ψυχανάλυση παρὰ μιὰ θεραπεία μὲ τὴν ὑποβολή, μιᾶς κατηγορίας ἰδιαίτερης ἀποτελεσματικότητας, καὶ ὅλες οἱ σχετικὲς μὲ τὶς ζωϊκὲς ἐπιδράσεις, τὸν ψυχικὸ δυναμισμὸ καὶ τὸ ἀσυνείδητο θεωρίες της, δὲ θὰ εἶχαν καμμιὰ σοβαρότητα. Ἔτσι σκέπτονται πράγματι οἱ ἀντίπαλοί μας, ποὺ ὑποστηρίζουν πῶς ὅτι ἀφορᾶ ἰδιαίτερα τὶς ἀντιλήψεις μας ποῦ ἀναφέρονται στὴ σπουδαιότητα τῆς φυλετικῆς ζωῆς, σ' αὐτὴ τὴν ἴδια ζωή, δηλαδή, δὲν εἶναι παρὰ ἀποτέλεσμα τῆς νοσηρῆς φαντασίας μας καὶ πῶς ὅτι λὲν οἱ ἄρρωστοι πάνω στὸ ζήτημα, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τοὺς κάμνουμε ἐμεῖς νὰ πιστέψουν. Εἶναι εὐκολώτερο νὰ καταρρίψουμε τὶς ἀντιρρήσεις μὲ τὴ προσφυγὴ στὴ πεῖρα μὲ θεωρητικὰ ἐπιχειρήματα. Ὅποιος πειραματίστηκε ὁ ἴδιος μὲ τὴ ψυχανάλυση βεβαιώ-

θηκε περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορὰ πῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ ὑποβληθῆ ὁ ἄρρωστος ὡς τὸ σημεῖο αὐτό. Δὲν εἶναι φυσικὰ δύσκολο νὰ γίνη ἕνας ἄρρωστος ὀπαδὸς μιᾶς θεωρίας ἢ μιᾶς ὁποιαδήποτε ἐσφαλμένης ἀντίληψης τοῦ γιατροῦ, συμπεριφέρεται τότε σᾶν ὁποιοδήποτε ἄτομο, σᾶν ἕνας μαθητὴς, μόνο ποὺ στὴ περίπτωση αὐτὴ ἐπιδράσαμε, ὄχι πάνω στὴν ἀρρώστεια του ἀλλὰ πάνω στὸ νοῦ, στὴ διάνοια.

Ἡ ἐξάλειψη τῶν συγκρούσεών του καὶ ἡ ὑπερνίκηση τῶν ἀντιστάσεών των δὲν ἐπιτυγχάνεται παρὰ μόνο ὅταν τοῦ δώσουμε τὶς παραστάσεις ποὺ σ' αὐτὸν συμπίπτουν μὲ τὴ πραγματικότητα.

Ἐκεῖνο ποὺ στὶς σκέψεις τοῦ γιατροῦ δὲν ἀνταποκρινότανε στὴν πραγματικότητα αὐτὴ καὶ ποὺ αὐτόματα ἐξαλείφεται κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀνάλυσης πρέπει ν' ἀφαιρεθῆ τελείως καὶ ν' ἀντικατασταθῆ ἀπὸ ἀκριβέστερες ὑποθέσεις. Ζητοῦμε μὲ μιὰ εἰδικὴ καὶ προσεκτικὴ τεχνικὴ νὰ ἐμποδίσουμε τὴ γέννηση παροδικῶν ἀποτελεσμάτων.

Ἀλλὰ κι' ὅταν ἀκόμα ἐπιτύχουμε κι' αὐτὰ τ' ἀποτελέσματα δὲν εἶναι κακὸ γιατὶ δὲ σταματοῦμε ποτὲ στὸ πρῶτο ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀνάλυση δὲν τέλειωσε ἐφόσο δὲν ξεκαθαρίστηκαν ὅλα τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τῆς περίπτωσης αὐτῆς, δὲν συμπληρώθηκαν τὰ κενὰ τῆς μνήμης, δὲν ἦρθαν στὸ φῶς ὅλες οἱ συνθῆκες κατ' ἀπ' τὶς ὁποῖες ἔγινε ἡ ἀπώθηση.

Στὶς γρήγορες ἐπιτυχίες πρέπει νὰ βλέπουμε περισσότερο ἐμπόδια παρὰ περιστάσεις εὐνοϊκὲς γιὰ τὴ ψυχαναλυτικὴ ἐργασία καὶ ἐξαφανίζουμε τὶς ἐπιτυχίες ἀφαιρόντας τὸ στήριγμά τους, τὴ μεταβίβα-

ση. Κατὰ βάθος εἶναι τὸ τελευταῖο αὐτὸ σημεῖο, ἐκεῖνοπού διαφοροποιεῖ τὴ καθαυτὸ ἐργασία τῆς ὑποβολῆς ἢ ἐπιτρέπει τὴν ἀντιπαράθεση τῶν ἀποτελεσμάτων ποὺ ἐπετύχαμε μὲ τὴν ἀνάλυση στ' ἀποτελέσματα ποὺ ἐπετύχαμε μὲ τὴν ἁπλῆ ὑποβολή.

Σ' ὁποιαδήποτε ἄλλη θεραπεία ὑποβολῆς, ἡ μεταβίβαση προσεκτικὰ διατηρεῖται καὶ δὲ θίγεται, ἡ ψυχαναλυτικὴ θεραπεία ἔχει ἀντίθετα σὰν ἀντικείμενο αὐτὴ τὴν ἴδια μεταβίβαση ποὺ ἐπιδιώκει νὰ φανερώση καὶ ν' ἀποσυνθέση ὁποιαδήποτε μορφὴ κι' ἂν ἔχει πάρει. Στὸ τέλος μιᾶς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας, ἡ μεταβίβαση πρέπει νὰ ἐκμηδενιστῆ, ἂν δὲ ἐπιτύχουμε ἕνα ἀποτέλεσμα, τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ στηρίζεται ὄχι πάνω στὴν ἁπλῆ καὶ καθαυτὸ ὑποβολὴ ἀλλὰ πάνω στ' ἀποτελέσματα ποὺ ἐπιτύχαμε μὲ τὴν ὑποβολή, ἐξάλειψη ἐσωτερικῶν ἀντιστάσεων, ἐσωτερικὲς μεταβολὲς στὸν ἄρρωστο. Ἐφόσο οἱ ὑποβολὲς διαδέχονται ἡ μιὰ τὴν ἄλλη στὴ διάρκεια τῆς θεραπείας, ὀφείλουμε νὰ πολεμοῦμε ἀδιάκοπα τὶς ἀντιστάσεις ποὺ μεταβάλλουνται σ' ἀρνητικὲς μεταβιβάσεις (ἐχθρικές).

Στοὺς ἐπικριτὲς ἔχουμε ἐπίσης ν' ἀπαντήσουμε πῶς πολλὰ ἀπὸ τ' ἀποτελέσματα ποῦ ἔγινε ἀπόπειρα ν' ἀποδοθοῦν στὴν ὑποβολή, ἔχουν ἄλλη πηγὴ ποὺ ἡ αὐθεντικότητά της εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία. Πρόκειται γιὰ τοὺς πάσχοντας ἀπὸ παράνοια καὶ τοὺς παράφρονας γιὰ τοὺς ὁποίους δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξη ἀμφιβολία πῶς ἔχουν ὑποστῆ ἢ μπορεῖ νὰ ὑποστοῦν ἐπίδραση μὲ τὴν ὑποβολή. Ὅ,τι μᾶς λὲν οἱ ἄρρωστοι σχετικὰ μὲ τὶς μεταφράσεις ποὺ κάνουν

στὰ σύμβολα καὶ σχετικὰ μὲ τὶς φαντασίες τους συμπίπτει μὲ τ' ἀποτελέσματα ποὺ μᾶς ἔδωκαν οἱ ἔρευνές μας πάνω στ' ἀσυνείδητο, στὶς νευρώσεις, στὶς μεταβιβάσεις καὶ τονώνει ἔτσι τὴν ἀντικειμενικὴ ἀκρίβεια τῶν ἑρμηνειῶν μας, ποὺ τόσες φορὲς ἀμφισβητήτηκαν. Πιστεύω πῶς δὲν κινδυνεύετε ν' ἀπατηθῆτε δίνοντας στὰ σημεῖα αὐτά, ὅλη τὴν ἐμπιστοσύνη σας στὴν ἀνάλυση. Ἂς συμπληρώσουμε τώρα τὴν ἔκθεση τοῦ μηχανισμοῦ τῆς θεραπείας μὲ τὴ διατύπωσή της στὰ πλαίσια τῆς θεωρίας τῆς Libido. Ὁ νευρωτικὸς εἶναι ἀνίκανος νὰ χαρῆ καὶ νὰ δράση. Νὰ χαρῆ γιατὶ ἡ Libido του δὲν κατευθύνεται πρὸς ἕνα ὁποιοδήποτε πραγματικὸ ἀντικείμενο, νὰ δράση γιατὶ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ καταναλώση πολὺ μεγάλη ἐνέργεια, γιὰ νὰ κρατήση τὴ Libido του σὲ κατάσταση ἀπώθησης καὶ νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις της. Δὲ μπορεῖ νὰ θεραπευθῆ παρὰ ὅταν ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα στὸ ἐγὼ καὶ στὴ Libido παίρνει τέλος καὶ τὸ ἐγὼ ἔχει πάλι τὴν ὑπεροχὴ πάνω στὴ Libido. Ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγὴ συνίσταται στὴν ἀπελευθέρωση τῆς Libido ἀπὸ τὶς τωρινὲς προσκολλήσεις της καὶ στὴν ὑπαγωγή της πάλι στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἐγώ. Ποῦ βρίσκεται λοιπὸν ἡ Libido τοῦ νευρωτικοῦ ; μᾶς εἶναι εὔκολο ν' ἀπαντήσουμε βρίσκεται προσκολλημένη στὰ συμπτώματα ποὺ αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὶς δίδουν τὴ μόνη δυνατὴ ἱκανοποίηση.

Πρέπει νὰ ξεριζώσουμε τὰ συμπτώματα, νὰ τὰ διαλύσουμε, μὲ λίγα λόγια νὰ κάνουμε ἀκριβῶς ὅτι ὁ ἄρρωστος μᾶς ζητᾶ καὶ γιὰ νὰ διαλύσουμε τὰ συμπτώματα πρέπει νὰ προχωρήσουμε ὡς τὴ πρώτη

τους ἀρχή, νὰ ἀναζωογονήσουμε τὶς συγκρούσεις ποὺ τὰ προκάλεσαν καὶ νὰ κατευθύνουμε τὴ σύγκρουση αὐτὴ σὲ μιὰν ἄλλη λύση μὲ τὴ χρησιμοποίηση συντελεστῶν ποὺ στὴν ἐποχὴ ποὺ γεννήθηκαν τὰ συμπτώματα δὲν ἦταν στὴ διάθεση τοῦ ἀρρώστου. Ἡ ἀναθεώρηση αὐτὴ τῆς διαδικασίας ποὺ εἶχε καταλήξει στὴν ἀπώθηση δὲ μπορεῖ νὰ συντελεσθῆ παρὰ ἐν μέρει μὲ τὴν παρακολούθηση τῶν ἴδιων ἰχνῶν. Τὸ ἀποφασιστικὸ μέρος τῆς ἐργασίας συνίσταται ξεκινῶντας ἀπ' τὴ στάση πρὸς τὸ γιατρό, τὴ μεταβίβαση, στὴ δημιουργία νέων ἐκδόσεων τῶν παλαιῶν συγκρούσεων, σὲ τρόπο ὥστε ὁ ἄρρωστος νὰ φέρεται ὅπως φέρθηκε στὶς τελευταῖες αὐτές, θέτοντας ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ σὲ δράση τὶς διαθέσιμες ψυχικὲς δυνάμεις, γιὰ νὰ καταλήξη σὲ διαφορετικὸ ἀποτέλεσμα, ἡ μεταβίβαση γίνεται πεδίο μάχης στὴν ὁποία θὰ λάβουν μέρος ὅλες οἱ δυνάμεις.

Ὅλη ἡ Libido καὶ ὅλη ἡ ἀντίσταση στὴ Libido βρίσκονται συγκεντρωμένες στὴ συμπεριφορὰ πρὸς τὸ γιατρὸ καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἀναπόφευκτα γεννιέται ἕνας χωρισμὸς μεταξὺ τῶν συμπτωμάτων καὶ τῆς Libido, τὰ μὲν παρουσιάζονται ἀπαλλαγμένα ἀπὸ τά δέ.

Στὴ θέση τῆς καθαυτὸ ἀρρώστειας ἔχουμε τὴ τεχνητὰ προκαλούμενη μεταβίβαση ἢ ἂν ἀγαπᾶτε καλύτερα τὴν ἀσθένεια τῆς μεταβίβασης, στὴ θέση τῶν τόσο ποικίλων καὶ ἀναληθῶν ἀντικειμένων τῆς Libido δὲν ἔχουμε παρὰ ἕνα μόνο ἀντικείμενο ἐξ ἴσου φανταστικό: τὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ. Ἀλλὰ ἡ ὑποβολὴ στὴν ὁποία καταφεύγει ὁ γιατρὸς ὁδηγεῖ

τὴ πάλη ποὺ γίνεται γύρω στὸ ἀντικείμενο στὴν ἀνώτατη ψυχικὴ φάση, σὲ τρόπο ὥστε, δὲ βρισκόμαστε πειὰ παρὰ μπροστὰ σὲ μιὰ φυσιολογικὴ ψυχικὴ σύγκρουση. Ἀντιτιθέμενοι σὲ μιὰ νέα ἀπώθηση δίνουμε τέλος στὸ χωρισμὸ μεταξὺ τοῦ ἐγὼ καὶ τῆς Libido καὶ ἀποκαθιστοῦμε τὴ ψυχικὴ ἑνότητα τοῦ ἀτόμου. Ἅμα ἡ Libido ἀποσπασθῆ τέλος ἀπ' τὸ προσωρινὸ αὐτὸ ἀντικείμενο, τὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ, δὲ μπορεῖ νὰ ξαναγυρίση στὸ ἀντικείμενο ποὺ προηγήθηκε, βρίσκεται στὴ διάθεση τοῦ ἐγώ. Οἱ δυνάμεις ποὺ εἴχαμε ν' ἀντιμετωπίσουμε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θεραπευτικῆς αὐτῆς ἐργασίας εἶναι ἀπ' τὴ μιὰ πλευρὰ ἡ ἀντιπάθεια τοῦ ἐγὼ γιὰ ὡρισμένους προσανατολισμοὺς τῆς Libido, ἀντιπάθεια ποὺ ἐκδηλώνεται στὴ τάση τῆς ἀπώθησης κι' ἀπ' τὴν ἄλλη ἡ δύναμη τῆς προσκόλλησης, ἡ σύνδεση νὰ ποῦμε τῆς Libido ποὺ δὲν ἐγκαταλείπει εὔκολα τὰ ἀντικείμενα στὰ ὁποῖα προσκολλᾶται.

Ἡ θεραπευτικὴ ἐργασία χωρίζεται λοιπὸν σὲ δυὸ φάσεις: Στὴ πρώτη, ὅλη ἡ Libido ἀποσπᾶται ἀπ' τὰ συμπτώματα γιὰ νὰ προσκολληθῆ στὴ μεταβίβαση. στὴ δεύτερη ἡ πάλη γίνεται γύρω σ' αὐτὸ τὸ νέο ἀντικείμενο ἀπ' τὸ ὁποῖο καταλήγουμε στὸ τέλος ν' ἀποσπάσουμε τὴ Libido. Τὸ εὐνοϊκὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἐπιτυγχάνεται παρὰ ὅταν κατορθώσουμε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νέας αὐτῆς σύγκρουσης νὰ ἐμποδίσουμε μιὰ καινούργια ἀπώθηση, χάρη στὴν ὁποία ἡ libido θὰ κατάφευγε στὸ ἀσυνείδητο καὶ θὰ διέφευγε καὶ πάλι ἀπ' τὸ ἐγώ. Φθάνουμε σ' αὐτὸ χάρη στὴ τροποποίηση τοῦ ἐγὼ ποὺ συντελεῖ-

ται κάτ' άπ' τὴν ἐπίδραση τῆς ἰατρικῆς ὑποβολῆς. Χάρη στὴν ἐργασία τῆς ἑρμηνείας ποὺ μεταμορφώνει τὸ ἀσυνείδητο σὲ συνειδητό, τὸ ἐγὼ μεγαλώνει εἰς βάρος τοῦ ἀσυνειδήτου, κάτω ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῶν συμβουλῶν ποὺ λαβαίνει γίνεται περισσότερο διαλακτικὸ καὶ διατίθεται νὰ τὴ παραχωρήση μιὰ κάποιαν ἱκανοποίηση στὴ libido, καὶ οἱ φόβοι ποῦ ὁ ἄρρωστος αἰσθανότανε μπροστὰ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς libido ἐλαττώνουνται χάρη στὴ δυνατότητα τῆς ἀπελευθέρωσης μὲ τὴ διαφυγὴ ἑνὸς μέρους ἀπ' αὐτή. Ὅσο περισσότερο ἡ ἐξέλιξη καὶ ἡ διαδοχὴ τῶν τρόπων ἐνέργειας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θεραπείας πλησιάζουν τὴν ἰδεώδη αὐτὴ περιγραφή, τόσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ ἐπιτυχία τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας. Ἐκεῖνο ποὺ περιορίζει τὴν ἐπιτυχία αὐτή, εἶναι πρῶτα ἡ εὐστροφία τῆς libido ποὺ δὲν ἀφήνει εὔκολα νὰ τῆς ἀποσπάσουν τ' ἀντικείμενα πάνω στὰ ὁποῖα ἔχει προσκολληθεῖ καὶ κατόπιν ἡ ἀκαμψία τοῦ ναρκισσισμοῦ ποὺ δὲν παραδέχεται τὴ μεταβίβαση ἑνὸς ἀντικειμένου στ' ἄλλο παρὰ ὡς ἕνα ὁρισμένο σημεῖο.

Ἐκεῖνο ποὺ θὰ σᾶς ἔκαμνε νὰ κατανοήσητε καλύτερα τὸ δυναμικὸ τῆς θεραπευτικῆς εἶναι τὸ γεγονὸς πῶς περιορίζουμε ὅλη τὴ libido ποὺ διέφυγε ἀπ' τὸ ἐγώ, ἐπισύροντας πρὸς ἐμᾶς ἕνα σημαντικὸ μέρος μὲ τὴ βοήθεια τῆς μεταβίβασης.

Πρέπει νὰ ξέρετε πῶς οἱ ἐντοπίσεις τῆς libido ποὺ γίνονται κατὰ ἢ μετὰ τὴ θεραπεία δὲ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ βγάλουμε ἄμεσο συμπέρασμα ὡς πρὸς

τὴν ἐντόπισή της κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νοσηρῆς κατάστασης.

Ἂς ὑποθέσουμε πῶς διαπιστώσαμε κατὰ τὴ θεραπεία μιὰ μεταβίβαση τῆς libido στὸ πατέρα καὶ πῶς κατορθώσαμε νὰ τὴν ἀποσπάσουμε ἀπ' τ' ἀντιτείμενο αὐτὸ γιὰ νὰ τὴν στρέψουμε πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ θὰ ἔχωμε ἄδικο νὰ συμπεράνουμε ἀπ' τὸ γεγονὸς αὐτὸ πῶς ὁ ἄρρωστος πραγματικὰ ὑπέφερε ἀπὸ μιὰ ἀσυνείδητη προσκόλληση τῆς libido του στὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα. Ἡ μεταβίβαση στὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα ἀποτελεῖ τὸ πεδίο τῆς μάχης, ποὺ καταλήγει στὴ κατάληψη τῆς libido, δὲν ὑπῆρχε σ' αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλοῦ βρίσκεται ἡ ἀπαρχή της. Τὸ πεδίο τῆς μάχης πάνω στὸ ὁποῖο ἀγωνιζόμαστε δὲν ἀποτελεῖ κατ' ἀνάγκη καὶ μιὰ ἀπ' τὶς ἰσχυρότερες θέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ἄμυνα τῆς πρωτεύουσας δὲν εἶναι πάντα καὶ κατ' ἀνάγκη μπρὸς στὰ πρόθυρα τῆς πόλης. Μόνο ὅταν θὰ ἐξαφανισθῆ καὶ ἡ τελευταία μεταβίβαση μποροῦμε νὰ ἐπιτύχουμε τὴν ἐντόπιση τῆς libido κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀρρώστειας ἀκόμα.

Πέρνοντας τὴν ἄποψη τῆς θεωρίας τῆς libido μποροῦμε νὰ προσθέσουμε ἀκόμα μερικὲς λέξεις ποὺ ἀφοροῦν τ' ὄνειρο. Τὰ ὄνειρα τῶν νευρωτικῶν μᾶς ἐπιτρέπουν καὶ ὅπως οἱ ἀστοχημένες πράξεις καὶ οἱ αὐθόρμητες ἀναμνήσεις των, νὰ κατανοήσουμε τὴ ἔννοια τῶν συμπτωμάτων καὶ ν' ἀνακαλύψουμε ποὺ εἶναι ἐντοπισμένη ἡ libido. Μὲ τὴ μορφὴ τῆς πραγματοποίησης τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶς φανερώνη τὶς ἐπιθυμίες ποὺ εἶχαν ἀπωθηθῆ καὶ τ' ἀντικείμενα στὰ ὁ-

ποῖα ἔχει προσκολληθῆ ἡ libido ποὺ ἔχει ἀπομακρυνθῆ ἀπ' τὸ ἐγώ. Γι' αὐτὸ ἡ ἑρμηνεία τῶν ὀνείρων παίζει στὴ ψυχανάλυση ἕνα σημαντικὸ ρόλο ποὺ ἀπετέλεσε μάλιστα σὲ πολλὲς περιπτώσεις καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ τὸ κυριώτερο τρόπο τῆς ἐργασίας της. Γνωρίζουμε πειὰ πῶς ἡ κατάσταση τοῦ ὕπνου, ἔχει σᾶν ἀποτέλεσμα τὴ χαλάρωση τῶν ἀπωθήσεων. Συνέπεια τῆς μείωσης αὐτῆς τοῦ βάρους ποὺ τὴ πιέζει εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἀπωθημένη ἐπιθυμία μπορεῖ νὰ πάρη στ' ὄνειρο καθαρώτερη ἔκφραση ἀπὸ ἐκείνη ποὺ παρουσιάζει τὸ σύμπτωμα σὲ κατάσταση ἐγρηγόρσεως. Ἔτσι ἡ μελέτη τοῦ ὀνείρου, μᾶς δίνει τὸ βολικώτερο τρόπο τῆς γνώσης τοῦ ἀπωθημένου ἀσυνειδήτου, ποὺ μέρος του ἀποτελεῖ ἡ libido, ἡ ὁποία διέφυγε ἀπ' τὴ δικαιοδυσία τοῦ ἐγώ. Τὰ ὄνειρα τῶν νευρωτικῶν δὲ διαφέρουν μολαταῦτα σὲ κανένα σημεῖο ἀπ' τὰ ὄνειρα τῶν φυσιολογικῶν καὶ ὄχι μόνο δὲν διαφέρουν ἀλλὰ ἀκόμα εἶναι δύσκολο νὰ διακρίνουμε τὰ μὲν ἀπ' τὰ δέ.

Θὰ ἦταν παράλογο νὰ θελήσουμε νὰ δώσουμε στὰ ὄνειρα τῶν νευρασθενῶν μιὰ ἐξήγηση ποὺ δὲ θὰ εἶχε ἀξία καὶ γιὰ τὰ ὄνειρα τῶν φυσιολογικῶν. Ἐπίσης ὀφείλουμε νὰ ποῦμε πῶς ἡ διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς νευρώσεως καὶ τῆς ὑγείας δὲν ἀφορᾶ παρὰ τὴ κατάσταση ἐγρηγόρσεως, τόσο στὴ μιὰ ὅσο καὶ στὴν ἄλλη ἀπ' τὶς περιπτώσεις αὐτὲς καὶ πῶς ἐξαφανίζεται στὰ νυκτερινὰ ὄνειρα. Ἤμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἐφαρμόσουμε καὶ νὰ ἐπεκτείνουμε στὸ φυσιολογικὸ ἄνθρωπο πολλὰ δεδόμενα ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν

ονείρων καὶ τῶν συμπτωμάτων τῶν νευρωτικῶν 'Οφείλουμε ν' ἀναγνωρίσουμε πῶς ὁ γερὸς ἄνθρωπος ἔχει κι' αὐτὸς ἐπίσης στὴ ψυχική του ζωὴ ὅτι κάμνει δυνατὸ τὸ σχηματισμὸ τῶν ὀνείρων καὶ τῶν συμπτωμάτων καὶ ὀφείλουμε νὰ βγάλουμε τὸ συμπέρασμα πῶς κι' αὐτὸς ἐπιδίδεται σ' ἀπωθήσεις καὶ πῶς καταβάλλει κάποια προσπάθεια γιὰ νὰ τὴ συγκρατήση καὶ πῶς τὸ ἀσυνείδητο σύστημά του συγκρατεῖ ἀπωθημένες ἐπιθυμίες στερούμενες ἀκόμα ἐνεργείας καὶ πῶς ἕνα μέρος τῆς libido του διαφεύγει τὴ ἐξουσία τοῦ ἐγώ του. 'Ο γερὸς ἄνθρωπος εἶναι λοιπὸν ἕνας νευρωτικός, ἀλλὰ φαίνεται πῶς τὸ ὄνειρο εἶναι τὸ μόνο σύμπτωμα ποὺ σχηματίζει. Δὲ πρόκειται μολαταῦτα ἐδῶ παρὰ γιὰ ἐπιφανειακά, γιατὶ μὲ τὴν ὑποβολὴ τῆς ἐν ἐγρηγόρσει ζωῆς τοῦ φυσιολογικοῦ σὲ μιὰ βαθύτερη ἐξέταση ἀνακαλύπτουμε πῶς ἡ λεγόμενη κατάσταση ὑγείας του παρουσιάζει ὅμως πλῆθος ἀπὸ συμπτώματα ἀνάξια λόγου εἶν' ἡ ἀλήθεια καὶ χωρὶς πρακτικὴ σημασία.

'Η διαφορὰ λοιπὸν μεταξὺ νευρικῆς ὑγείας καὶ τῆς νεύρωσης δὲν εἶναι εἶναι διαφορὰ ποὺ ἀφορᾶ τὴν πρακτικὴ ζωὴ καὶ ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸ βαθμὸ τῆς ἱκανοποίησης καὶ δραστηριότητας ποὺ τ' ἄτομο εἶναι ἱκανό.

Μεταβάλλεται πιθανώτατα μὲ τὶς σχετικὲς ἀναλογίες ποὺ ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὶς ποσότητες ἐνέργειας ποὺ μένουν ἐλεύθερες καὶ στὶς ποσότητες ποὺ ἀκινήτησαν ἀπ' τὴν ἀπώθηση.

Πρόκειται λοιπὸν γιὰ μιὰ διαφορὰ ποσοτικῆς τάξεως κι' ὄχι ποιοτικῆς καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ σᾶς

ὑπενθυμίσω πῶς ὁ τρόπος αὐτὸς ἀντιλήψεως δίνει θεωρητικὴ βάση στὴ βεβαιότητα ποὺ ἐκφράσαμε, δηλαδὴ πῶς οἱ νευρώσεις θεραπεύουνται κατ' ἀρχὴ παρ' ὅλο ποὺ ἔχουν τὴ βάση τους στὴν ὀργανικὴ προδιάθεση. Νὰ τὶ ἡ ταυτότητα ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὰ ὄνειρα τοῦ γεροῦ ἀνθρώπου καὶ στὰ ὄνειρα τοῦ νευρωτικοῦ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συμπεράνουμε.

'Αλλὰ σ' ὅτι ἀφορᾶ τ' ὄνειρο αὐτὸ καθαυτὸ προκύπτει ἀπ' τὴ ταὐτότητα αὐτὴ μιὰ ἄλλη συνέπεια, δηλαδὴ ὅτι δὲν ὀφείλουμε ν' ἀποσπάσουμε τ' ὄνειρο ἀπ' τὶς σχέσεις ποὺ παρουσιάζει μὲ τὰ νευρωτικὰ συμπτώματα, πῶς δὲν ὀφείλουμε νὰ πιστέψουμε ὅτι ἐξηγήσαμε ἀρκετὰ τὴ φύση τοῦ ὀνείρου ὅταν βεβαιώνουμε πῶς δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ μιὰ μορφὴ ἀρχικῆς ἔκφρασης μερικῶν ἰδεῶν καὶ σκέψεων, πῶς ὀφείλουμε τέλος νὰ παραδεχθοῦμε πῶς φανερώνει τὶς ἐντοπίσεις καὶ τὶς καθηλώσεις τῆς libido, ἡ ὁποία ὑφίσταται πραγματικά.

Φθάνω στὸ τέλος τῆς μελέτης μου. Θ' ἀπαγοητευθήκατε ἴσως μὲ τὴ διαπίστωση πῶς δὲν ἀποσχολήθηκα παρὰ μὲ τὴ θεωρητικὴ πλευρὰ στὴ σχετικὴ μὲ τὴ ψυχαναλυτικὴ θεραπευτικὴ ὁμιλία, πῶς δὲ σᾶς εἶπα τίποτε γιὰ τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους καταλήγουμε στὴ θεραπεία, οὔτε γιὰ τ' ἀποτελέσματα στὰ ὁποῖα ἀποβλέπουμε νὰ φθάσουμε. Περιορίστικα στὴ θεωρία γιατὶ δὲν εἶχα διόλου τὴ πρόθεση νὰ σᾶς δώσω ἕνα πρακτικὸ ὁδηγὸ γιὰ τὴν ἐξάσκηση τῆς ψυχανάλυσης καὶ εἶχα λόγους ἰδιαίτερους νὰ μὴ σᾶς μιλήσω γιὰ τὸ τρόπο ἐνεργείας καὶ τ' ἀποτελέσματά της. Σᾶς εἶπα σ' ἄλλες ὁμιλίες πῶς ἔχουμε στὲς εὐ-

νοϊκώτερες συνθῆκες θεραπευτικὲς ἐπιτυχίες ποὺ δὲν ὑστεροῦν σὲ τίποτε ἀπ' τὰ πιὸ ὡραῖα ἀποτελέσματα ποὺ συναντοῦμε στὸ πεδίο τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας καὶ μπορῶ νὰ προσθέσω πῶς οἱ ἐπιτυχίες ποὺ ὀφείλονται στὴ ψυχανάλυση δὲ μποροῦν ν' ἀποκτηθοῦν μὲ κανέναν ἄλλο τρόπο θεραπείας.

Ἂν σᾶς ἔλεγα περισσότερα θὰ μποροῦσα νὰ γεννήσω τὴν ὑποψία πῶς ζητῶ νὰ καλύψω μὲ τὴ διαφήμηση ἐντυπωσιακὴ τὸν θορυβώδη χορὸ αὐτῶν ποῦ μᾶς κακολογοῦν. Βρέθηκαν συνάδελφοι ποὺ ἀπείλησαν τοὺς ψυχαναλυτὲς ἀκόμα καὶ σὲ δημόσιες ἐπαγγελματικὲς συγκεντρώσεις πῶς θ' ἀνοίξουν τὰ μάτια τοῦ κοινοῦ πάνω στὴ στειρότητα τῆς θεραπευτικῆς μας μεθόδου μὲ τὴ δημοσίευση τοῦ καταλόγου τῶν ἀποτυχιῶν της καὶ ἀκόμα περισσότερο τῶν ἀτυχῶν ἀποτελεσμάτων γιὰ τὰ ὁποῖα ἦταν αὐτὴ ἔνοχος. Ἀφήνουμε κατὰ μέρος τὸν συχαμερὸ χαρακτῆρα ἑνὸς παρόμοιου μέτρου ποὺ δὲν θὰ ἦταν ἄλλο ἀπὸ μιὰν ἐκδήλωση ταπεινοῦ μίσους, ἡ ἀπειλουμένη δημοσίευση δὲ θὰ ἔλεγε τὴ τελευταία λέξη πάνω στὸ ἀποτελεσματικὸ ἢ μὴ τῆς ψυχανάλυσης.

Ἡ ἀναλυτικὴ θεραπευτικὴ θὰ γνωρίζετε εἶναι προσπάθεια νεώτατη. Χρειάστηκε πολὺς καιρὸς ὥσπου νὰ συστηματοποιήση τὴ τεχνική της καὶ δὲν ἔγινε αὐτὸ παρὰ στὴ δουλειὰ καὶ σὰν συνέπεια τῆς ἄμεσης πείρας.

Ὕστερ' ἀπὸ τὶς δυσκολίες ποὺ παρουσιάζει ἡ διδασκαλία τοῦ κλάδου αὐτοῦ ὁ γιατρὸς ποὺ εἶναι ἀρχάριος στὴ ψυχανάλυση, εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον εἰδικὸν ἐγκαταλειμένον στὶς ἴδιες του δυ-

νάμεις γιὰ τὴ τελειοποίησή του στὴ τέχνη του σὲ βαθμὸ ὥστε τ' ἀποτελέσματα ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιτύχη στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐξάσκησης νὰ μὴν λὲν τίποτε, οὔτε ὑπὲρ οὔτε κατὰ τῆς ἀποτελεσματικότητας τῆς ἀναλυτικῆς θεραπείας.

Πολλὲς θεραπευτικὲς προσπάθειες ἀπέτυχαν στὴν ἀρχὴ τῆς ψυχανάλυσης γιατὶ εἶχαν γείνει πάνω σὲ περιπτώσεις ποὺ δὲ βρίσκονται στὴ κατηγορία ἐκείνων ποὺ μποροῦν νὰ θεραπευθοῦν μὲ τὴν ψυχανάλυση καὶ τὶς ὁποῖες δὲ συμπεριλαβαίνουμε στὶς ἐνδείξεις μας. Οἱ ἐνδείξεις μας αὐτὲς εἶναι συνέπεια τῶν πρώτων προσπαθειῶν μας.

Δὲ μπορούσαμε προκαταβολικὰ νὰ ξέρουμε πῶς ἡ παράνοια καὶ ἡ πρόωρη ἄνοια στὶς ἐκδηλωμένες μορφὲς ἦταν ἀπρόσιτες στὴ ψυχανάλυση κ' εἴχαμε ἀκόμα τὸ δικαίωμα νὰ δοκιμάσωμε τὴ μέθοδο αὐτὴ πάνω στὶς διάφορες διαταράξεις. Εἶναι μολοταῦτα δίκαιο νὰ ποῦμε πῶς οἱ περισσότερες ἀπ' τὶς ἀποτυχίες τῶν πρώτων χρόνων πρέπει ν' ἀποδοθοῦν λιγώτερο στὴν ἔλλειψη πείρας τοῦ γιατροῦ ἢ στὴν ἀποτυχημένη ἐκλογὴ τοῦ ἀντικείμενου καὶ μᾶλλον στὶς δυσμενεῖς ἐξωτερικὲς συνθῆκες. Μιλήσαμε ὡς τώρα γιὰ τὶς ἐσωτερικὲς ἀντιδράσεις, αὐτὲς ποὺ προβάλλουν οἱ ἄρρωστοι ποὺ εἶναι φυσικὲς καὶ ποὺ μποροῦν νὰ ὑπερπηδηθοῦν. Ὑπάρχουν ἀκόμα ἐξωτερικὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἀπ' τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ζεῖ ὁ ἄρρωστος, καὶ τὰ ὁποῖα τοῦ δημιούργησαν ὅσοι τὸν κυκλώνουν, δὲν ἔχουν κανένα θεωρητικὸν ἐνδιαφέρον ἀλλὰ παρουσιάζουν μεγίστη πρακτικὴ σπουδαιότητα. Ἡ ψυχαναλυτικὴ θεραπεία μπορεῖ

νὰ συγκριθῆ μὲ μιὰ χειρουργικὴ ἐπέμβαση καὶ δὲ μπορεῖ ὅπως αὐτὴ ν ἀναληφθῆ παρὰ σὲ ὅρους ποὺ ἡ πιθανότητα τῆς ἀποτυχίας εἶναι ἐλάχιστη Γνωρίζετε ὅλες τὶς προφυλάξεις ποὺ πέρνει ὁ χειροῦργος, καθαρό διαμέρισμα, καλὸς φωτισμός, πεπειραμένος βοηθός, ἀπομάκρυνση τῶν συγγενῶν τοῦ ἀρρώστου κτλ. Πόσες ἐγχειρίσεις θὰ κατέληγαν σ' ἐπιτυχία ἂν ἐγίνοντο μπροστὰ σ' ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀρρώστου ποὺ θὰ κραυγάζανε σὲ κάθε τομὴ τοῦ χειρουργικοῦ μαχαιριοῦ ; Στὴ ψυχαναλυτικὴ θεραπεία, ἡ παρουσία τῶν συγγενῶν εἶναι ἁπλούστατα ἕνας κίνδυνος, ἕνας κίνδυνος τὸν ὁποῖον δὲ μποροῦμε ν' ἀποφύγουμε.

Ἤμαστε ἐξοπλισμένοι ἐναντίον τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιδράσεων ποὺ προέρχονται ἀπ' τὸν ἄρρωστο καὶ οἱ ὁποῖες εἶναι φυσικές, πῶς ὅμως θ' ἀμυνθοῦμε ἐνάντια στὶς ἐξωτερικὲς ἐπιδράσεις ; Σ' ὅτι ἀφορᾶ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἀρρώστου εἶναι ἀδύνατο νὰ πεισθῆ καὶ νὰ κρατηθῆ σ' ἀπόσταση ἀπὸ κάθε ἀνάμιξη στὴν ὑπόθεση, ἀπ' τὴν ἄλλη πλευρὰ θὰ μποροῦμε νὰ συνεννοηθοῦμε μὲ τὴν οἰκογένεια γιατὶ διατρέχουμε τὸν κίνδυνο νὰ χάσουμε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἀρρώστου ποὺ ἀπαιτεῖ καὶ δικαιολογημένα ἀπ' τὸν ἄνθρωπο στὸν ὁποῖον ἐμπιστεύεται νὰ εἶναι πάντα μὲ τὸ μέρος του. Ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει ποιὲς διχόνοιες ξεσχίζουν συχνά, μιὰ οἰκογένεια δὲ θ' ἀπορρήση ὅταν διαπιστώση μὲ τὴ χρησιμοποίηση τῆς ψυχανάλυσης πῶς οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀρρώστου πολλὲς φορὲς ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ παράταση τῆς νοσηρῆς κατάστασης παρὰ γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ ἀρρώστου.

Δὲ πρέπει λοιπὸν ν' ἀπορήσουμε γιατὶ ἕνας δὲν δέχεται μ' εὐχαρίστηση μιὰ θεραπεία ποὺ ὅπως ὑποπτεύεται δικαιολογημένα, τὸν ὑποχρεώνει νὰ ἐκμυστερευθῆ τ' ἁμαρτήματά του, κ' ἐμεῖς οἱ ψυχαναλυτὲς δὲν ἀποροῦμε καὶ παρακάμπτουμε κάθε ἐπιτήρηση ὅταν ἡ θεραπεία μας μένει χωρὶς ἐπιτυχία ἢ πρέπει νὰ διακοπῆ γιατὶ ἡ ἀντίσταση τοῦ συζύγου ἐνισχύει τὴν ἀντίσταση τῆς γυναίκας. Εἶναι γιατὶ ἀναλαβαίνουνε κἄτι ποὺ σὲ δεδομένες περιστάσεις ἦταν ἀπραγματοποίητο.

Δὲ θὰ σᾶς ἀναφέρω ἀπ' τὶς πολλὲς περιπτώσεις παρὰ μιὰ μόνη στὴν ὁποία οἱ καθαρῶς ἰατρικὲς ἀντιλήψεις τοῦ ἐπέβαλαν τὸ ρόλο τοῦ σιωπηλοῦ θύματος. Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια εἶχ' ἀναλάβει τὴ ψυχαναλυτικὴ θεραπεία μιᾶς νεαρᾶς κόρης ποὺ ὑπέφερε ἀπὸ καιρὸ ἀπὸ τέτοια ἀγωνία ποὺ δὲ μποροῦσε οὔτε στὸ δρόμο νὰ βγῆ οὔτε στὸ σπῆτι νὰ μείνη. Λίγο κατ' ὀλίγο ἡ ἄρρωστη κατέληξε νὰ μοῦ ὁμολογήση πῶς εἶχε κάμει ἐντύπωση στὴ φαντασία της ἡ διαπίστωση τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων τῆς μητέρας της μ' ἕνα πλούσιο φίλο τοῦ σπητιοῦ της. Ὑπῆρξε ὅμως ἀδέξια ἢ λεπτὴ κ' ἔκαμε τὴ μητέρα της ν' ἀντιληφθῆ τὶ συνέβαινε στὴ ψυχανάλυση. Ἄλλαξε δὲ τότε τακτικὴ ἔναντι τῆς μητέρας της καὶ δὲ θέλησε πειὰ γιὰ ν' ἀμυνθῆ κατὰ τῆς ἀγωνίας τῆς μόνωσης νὰ ἔχη ἄλλη συναναστροφὴ ἀπ' τὴ συναναστροφὴ τῆς μητέρας της, τῆς ὁποίας ἤθελε νὰ παρεμποδίση τὶς ἐξόδους.

Ἡ μητέρα ποὺ εἶχε κι' αὐτὴ προσβληθῆ ἄλλοτε ἀπὸ νευρασθένεια, εἶχε θεραπευθῆ σ' ἕνα ὑδροθεραπευτικὸ ἵδρυμα. Πρέπει νὰ προσθέσουμε πῶς στὸ ἵ-

δρυμα αὐτὸ εἶχε γνωρισθῆ μὲ τὸν κύριο μὲ τὸν ὁποῖο κατόπιν ἔπιασε σχέσεις ἀπὸ κάθε ἄποψη εὐχάριστες.

Οἱ ἔντονες ἀπαιτήσεις τῆς νεαρᾶς κόρης ἔκαμαν τὴ μητέρα ξαφνικὰ νὰ καταλάβη τὶ σημαίνει ἡ ἀγωνία τῆς κόρης. Κατάλαβε πῶς ἡ κόρη της εἶχε ἀρρωστήση γιὰ νὰ τὴ κρατήση στὸ σπῆτι αἰχμάλωτο καὶ νὰ τῆς στερήση τὴ δυνατότητα νὰ ξαναδῆ τὸν ἐραστή της ὅσο μὲ μιὰν ἀπότομη ἀπόφαση ἡ μητέρα ἔδωσε τέλος στὴ θεραπεία. Ἡ νεαρὰ κόρη ἐκλείστηκε στὸ ἄσυλο νευροπαθῶν, ὅπου γιὰ πολλὰ χρόνια τὴν παρουσίασαν σὰν ἄτυχο θῦμα τῆς ψυχανάλυσης. Μὲ κατέκριναν στὴν περίπτωση αὐτὴ πάρα πολὺ γιὰ τὸ κακὸ τέλος τῆς θεραπείας. Δὲ μίλησα γιατὶ ἤμουν δεμένος ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση τῆς τήρησης τοῦ ἐπαγγελματικοῦ μυστικοῦ. Πολὺ ἀργότερα ἔμαθα ἀπὸ ἕνα συνάδελφο ποὺ ἐπισκέπτεται τὸ ἵδρυμα αὐτὸ καὶ γνώρισε τὴ νεαρὰ κόρη ἡ ὁποία πάσχει ἀπὸ ἀγοραφοβία πῶς οἱ σχέσεις τῆς μητέρας μὲ τὸν πλούσιο οἰκογενειακὸ ἦταν κοινὸ μυστικὸ καὶ πιθανώτατα τῆς εὐνοοῦσε ὁ σύζυγος καὶ πατέρας. Σ' αὐτὸ τὸ δῆθεν μυστικὸ θυσίασαν τὴ θεραπεία τῆς κόρης τους.

Τὰ χρόνια ποὺ προηγήθηκαν τοῦ μεγάλου πολέμου ποὺ ἡ μεγάλη συρροὴ τῶν ξένων μ' εἶχε κάμει ἀδιάφορο γιὰ τὴν εὔνοια ἢ δυσμένεια τῆς πόλης τῆς γεννήσεώς μου, εἶχα ἐπιβάλει στὸν ἑαυτό μου τὸν κανόνα νὰ μὴν ἀναλάβω τὴ θεραπεία ἑνὸς ἀρρώστου ποὺ δὲν θὰ ἦταν sui - juris ἀνεξάρτητος ἀπ' ὅτιδήποτε στὶς στοιχειώδεις σχέσεις τῆς ζωῆς του. Αὐτὸς εἶναι ἕνας κανόνας τὸν ὁποῖο οὔτε μπορεῖ νὰ ἐπιβάλει οὔτε

ν' ἀκολουθήση κάθε ψυχαναλυτής. Ἀλλὰ ἀπὸ ὅσα σᾶς λέγω γιὰ νὰ σᾶς κρατήσω σ' ἐπιφυλακὴ ἔναντι τῶν συγγενῶν τοῦ ἀρρώστου δὲν πρέπει νὰ συμπεράνετε πῶς οἱ ἄρρωστοι ποὺ μποροῦν νὰ θεραπευθοῦν μὲ τὴ ψυχανάλυση πρέπει νὰ χωρισθοῦν ἀπ' τὴν οἰκογένειά των καὶ ὅτι ἡ θεραπεία μας δὲν ἐφαρμόζεται παρὰ στοὺς τρόφιμους τῶν ἱδρυμάτων τῶν προορισμένων γιὰ τοὺς νευροπαθεῖς. Καθόλου δὲν ἀπαγορεύεται στὸν ἄρρωστο ὅταν δὲν βρίσκεται σὲ κατάσταση τελείας ἐξάντλησης νὰ παραμένη στὶς ὑποθέσεις καὶ στὶς ἐργασίες του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θεραπείας ἀρκεῖ μονάχα νὰ μὴν ἐξουδετερώνουν μὲ τὴ τακτική τους οἱ συγγενεῖς τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ καὶ νὰ μὴ δείχνουν οἱ ἄρρωστοι καμμιὰ ἐχθρότητα στὶς προσπάθειες τοῦ γιατροῦ. Ἀλλὰ πόσο δύσκολο εἶναι νὰ ἐπιτύχουμε αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ δὲ θ' ἀργήσητε φυσικὰ νὰ πληροφορηθῆτε μέχρι ποιοῦ βαθμοῦ ἡ ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία τῆς θεραπείας ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον κι' ἀπ' τὴ πνευματικὴ ἐξέλιξη τῆς οἰκογένειας.

Δὲ βρίσκεται πῶς ὅλα αὐτὰ δὲ δίδουν καὶ τόσο μεγάλη ἰδέα γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς ψυχανάλυσης σὰν θεραπευτικῆς μεθόδου ἀφοῦ μάλιστα ἡ ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία της ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἐξωτερικοὺς συντελεστές. Φίλοι τῆς ψυχανάλυσης μοῦ ζήτησαν ν' ἀντιπαραθέσω μιὰ στατιστικὴ τῶν ἐπιτυχιῶν στὶς ἀποτυχίες ποὺ μᾶς ἀπέδιδαν. Δὲν ἐδέχθηκα τὴ συμβουλή τους γιατὶ μιὰ στατιστικὴ θὰ ἦταν χωρὶς ἀξία ὅταν οἱ περιπτώσεις ποὺ θ' ἀντιπαράθεταν θὰ εἶχαν ἐλάχιστη μεταξύ τους ὁμοιότητα, γιατὶ οἱ παθήσεις

ποὺ θεραπεύτηκαν μὲ τὴν ψυχανάλυση ἦσαν διάφορες. Παράλληλα τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ θὰ λάβαινα ὑπ' ὄψη ἦταν πολὺ περιορισμένο ὥστε νὰ μὴ μπορῶ νὰ διακηρύξω πῶς οἱ θεραπεῖες ἦταν μόνιμες. Ὑπῆρχαν δὲ πολλὲς πάρα πολλὲς περιπτώσεις πάνω στὶς ὁποῖες δὲ θὰ μοῦ ἦταν δυνατὸ ν' ἀναφέρω οὔτε μιὰ μόνη λέξη.

Οἱ τελευταῖες αὐτὲς περιπτώσεις ἦταν οἱ περιπτώσεις τῶν προσώπων ποὺ ἔκρυβαν τόσο καλὰ τὴν ἀρρώστεια τους ὅσο καὶ τὴ νοσηλεία τους καὶ τῶν ὁποίων ἡ θεραπεία ἔπρεπε νὰ παραμείνη μυστική.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο μ' ἔκαμε νὰ μὴ λάβω ὑπ' ὄψη τὴ συμβουλή, ἦταν ἡ πεῖρα ποὺ ἔχω ὡς πρὸς τὸν τρόπο ποὺ οἱ ἄνθρωποι ἀντιλαμβάνονται τὰ ζητήματα τῆς θεραπευτικῆς καὶ τῆς ἐλάχιστης δυνατότητας νὰ πεισθοῦν ἀκόμα καὶ ὅταν τὰ ἐπιχειρήματα εἶναι βγαλμένα ἀπ' τὴν παρατήρηση καὶ τὴ πείρα. Ἕνας θεραπευτικὸς νεωτερισμὸς γίνεται δεκτὸς ἢ μ' ἕνα θορυβώδη ἐνθουσιασμὸ ὅπως στὴ περίπτωση τῆς φυματίνης τοῦ Κὼχ ἢ μ' ἀποκαρδιωτικὴ δυσπιστία, ὅπως στὴ περίπτωση τοῦ ἀληθινὰ ἐνεργητικοῦ ἐμβολιασμοῦ τοῦ Jenner, ὁ ὁποῖος ἀκόμα καὶ σήμερα ἔχει ἀδυσώπητους ἐχθρούς. Ἡ ψυχανάλυση σκοντάφτει πάνω σ' ἔκδηλη μεροληψία. Ὅταν μιλούσαμε γιὰ μιὰ δύσκολη θεραπεία, μᾶς ἀπαντοῦσαν, αὐτὸ δὲ λέγει τίποτε, γιατὶ ἔτσι καὶ χωρὶς τὴ θεραπεία σας θὰ γινόταν καλὰ ὁ ἄρρωστος. Ὅταν ἀκόμα ἕνας ἄρρωστος ποὺ εἶχε διατρέξει τέσσαρες κύκλους θλίψης καὶ μανίας ποὺ ὑπέστη σὲ μιὰ ἀλλεπάλληλη παύση τῆς μελαγχολίας ψυχαναλυτικὴ θε-

ραπεία βρέθηκε τρεῖς βδομάδες ὕστερα ἀπ' αὐτὴ μπροστὰ σὲ μιὰ καινούργια περίοδο μανιακῶν κρίσεων, ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, ἐνισχυόμενα σ' αὐτὸ ἀπὸ μιὰ ἀνώτερη ἰατρικὴ αὐθεντία ποὺ εἶχε κάμει θεράπων γιατρός, ἐξέφρασαν τὴν πεποίθηση πῶς ἡ νέα αὐτὴ κρίση δὲ μποροῦσε νὰ εἶναι παρὰ συνέπεια τῆς θεραπείας ποὺ δοκιμάστηκε.

Δὲ μποροῦμε νὰ κάμουμε τίποτε ἐνάντια στὶς προλήψεις. Πρέπει νὰ περιμείνουμε καὶ ν' ἀφήσουμε στὸ χρόνο νὰ τὶς ἐξαλείψη. Ἔρχεται μιὰ ἡμέρα ποὺ οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι σκέπτονται γιὰ τὰ ἴδια πράγματα κατὰ διαφορετικὸ τρόπο ἀπ' ὅτι σκέφτηκε τὴ προηγούμενη μέρα. Ἀλλὰ γιατὶ δὲ σκέφθηκαν τὴ προηγούμενη ὅπως σκέφθηκαν σήμερα; Γιὰ μᾶς καὶ γιὰ κείνους εἶναι ἀδιαπέραστο μυστήριο. Παρ' ὅλ' αὐτὰ εἶναι φανερὸ πῶς ἡ προκατάλειψη ἐνάντια στὴ ψυχανάλυση βρίσκεται σὲ ὕφεση, ἀπόδειξη εἶναι ἡ διάδοσή της καὶ ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γιατρῶν ποὺ τὴ χρησιμοποιοῦν.

Νέος ἀκόμα γιατρὸς εἶδα τοὺς ἰατρικοὺς κύκλους νὰ ὑποδέχουνται τὴν ὑποβολὴ μὲ τὸν ὑπνωτισμὸ μὲ τὶς ἴδιες κραυγὲς ἀγανάκτησης μὲ τὶς ὁποῖες ὑποδέχουνται τὴ ψυχανάλυση σήμερα. Ἀλλὰ σὰν θεραπευτικὸς παράγων ὁ ὑπνωτισμὸς κράτησε ὅτι στὴν ἀρχὴ ὑποσχέθηκε. Ἐμεῖς οἱ ψυχαναλυτὲς μποροῦμε νὰ θεωρηθοῦμε σὰν νόμιμοι κληρονόμοι του καὶ δὲ ξεχνοῦμε ὅλες τὶς ἐνθαρρύνσεις καὶ ὅλες τὶς θεωρητικὲς ἐξηγήσεις ποὺ τοὺς ὀφείλουμε.

Τὰ μειονεκτήματα γιὰ τὰ ὁποῖα κατακρίνουν τὴ ψυχανάλυση εἶναι κατὰ βάθος παροδικὰ φαινόμενα

ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴ τῶνσυγκρούσεων στὶς περιπτώσεις ποὺ οἱ ἀναλύσεις ἔγιναν ἀδέξια ἢ διακόπηκαν ἀπότομα. Τώρα ποὺ γνωρίζετε πῶς συμπεριφερόμαστε στοὺς ἀρρώστους μπορεῖτε νὰ κρίνετε ἂν οἱ προσπάθειές μας εἶναι τέτοιας φύσεως ποὺ νὰ προκαλοῦν τὴ διαρκῆ προκατάληψη. Βέβαια ἡ ἀνάλυση εἶναι ἐπιδεκτικὴ κάθε καταχρήσεως καὶ ἡ μεταβίβαση ἀποτελεῖ ἰδιαίτερα ἕνα ἐπικίνδυνο μέσο στὰ χέρια τοῦ ἀσυνείδητου γιατροῦ. Ἀλλὰ γνωρίζετε μήπως ἕνα τρόπο ἢ μιὰ θεραπευτικὴ μέθοδο ποὺ νὰ μὴν ὑπόκειται σὲ καταχρήσεις. Γιὰ νὰ εἶναι θεραπευτικὸ μέσο ἕνα χειρουργικὸ ἐργαλεῖο πρέπει νὰ κόβῃ.

Τέλειωσα καὶ χωρὶς νὰ θέλω θὰ σᾶς πῶ πῶς ἀναγνωρίζω μὲ λύπη ἐλλείψεις καὶ κενὰ στὴν ὁμιλία μου.

Θέλησα νὰ σᾶς κατατοπίσω πάνω σ' ἕνα θέμα ποὺ βρίσκεται ἀκόμα στὴν ἀνάπτυξή του καὶ δὲν ἔχει ἀκόμα ὁλοκληρωθεῖ, ἔπειτα ὑποχρεωμένος ἀπ' τὸ χῶρο συνέπτυξα τὸ θέμα στὸ πιὸ μεγάλο δυνατὸ βαθμό. Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι σᾶς ἔδωσα μιὰ γενικὴ ἰδέα, δὲν ἤθελα ἄλλως τε νὰ σᾶς κάμω εἰδικούς.

ΤΕΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1)	**Σοπενχάουερ:**	Τέχνη καὶ ἠθική	**Δραχ.** 10
2)	»	Τὰ Βάσανα τοῦ κόσμου καὶ ὁ θάνατος	» 10
3)	**Ρενάν:**	Ἐπιστήμη φιλολογία, λογοτεχνία κριτική	» 10
4)	**Σέστωβ:**	Τὰ πνευματικὰ προβλήματα	» 10
5)	**Κλαμπαρέτ:**	Ὁ Ζὰν Ζὰκ Ρουσσὼ κι' ἡ λειτουργικὴ ἀντίληψη τῆς παιδικῆς ἡλικίας	» 10
6)	**Φρόϋδ:**	Ἡ θεωρία τῆς Λίμπιντο κι' ὁ ναρκισσισμὸς	» 10
7)	**Ἄντλερ:**	Τὰ ὄνειρα	» 7
8)	**Φρόϋδ:**	Εἰσαγωγὴ στὴν ψυχαναλυτικὴ θεραπευτικὴ	» 10
	Τολστόϊ:	Τί εἶναι τέχνη	» 25
	Ντεκάρτ:	Ὁ λόγος περὶ τῆς μεθόδου	» 25
	Τσβάϊχ:	Τὰ μάτια τοῦ αἰώνιου ἀδερφοῦ	» 20
	Τσέχωβ:	Ὁ Μπάρμπα — Βάνιας	» 20
	Πούσκιν-Λέρμοντωφ:	Δύο Ρῶσσοι ρωμαντικοί	» 20
	Πούσκιν:	Γράμματα — ἄπαντα	» 25
	Κάντ:	Φιλοσοφικὸς Κριτικισμὸς	» 25
	Γιόφκωφ:	Θρύλοι τοῦ Αἵμου	» 20
	Ἐλὶν - Πελὶν	Ἡ γενιὰ τῶν Γερακάδων	» 20
	Πολιάνωφ:	Οἱ ἄνθρωποι ποὺ πεθαίνουν	» 15
	Μπούργκερ:	Ἀρχαῖες ἑλληνίδες	» 10